

DEKLARASYON SA CAGAYAN DE ORO
KABAHIN SA MEMORANDUM OF AGREEMENT ON ANCESTRAL
DOMAIN OF THE GRP- MILF PEACE PANEL

Kami nga mga lumad nga naga- gikan sa nagkalain- laing dapit sa Mindanao ug Palawan, nga mga delegado sa "Mindanao- Palawan Indigenous Peoples' Consultation on the Bangsamoro Juridical Entity" nga gipahigayon sa Manresa Conference Center gikan sa 24-27 sa Agosto 2008, nga gitambungan sa kapin 200 ka mga lider ug representante sa nagkalain- laing tribo, buot mag- padayag sa among hiniusang baroganan, nga mao ang musunod;

Kami naga- tuo ug naga- patunhay sa mga katungod sa Lumadnong Katilingban nga nahipatik sa United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples o UNDRIP; Article 2, section 22 and Article 12, section 5 of the 1987 Philippine Constitution nga gi- tamud sa balaud sa Indigenous Peoples Rights Act (IPRA or R.A. 8371) ug nahipatik usab sa Muslim Mindanao Autonomy Act 241 of 2008 (Tribal Peoples' Rights Act);

Kami nagatuo ug nagpatunhay sa mga katungod sa kaugalingnan sa mga Katawhang Lumad sukad pa sa panahon nga dili na maabut sa among panumduman samtang amo usab nga giila ang katungod sa kaugalingnan sa mga igsoong Moro;

Kining mga katungod nagasubay sa mga balaudnon nga nahipatik sa Universal Declaration of Human Rights ug among giila nga kining paningkamot sa igsoong Moro sa pagkab- ut niini usa ka lehitimong kauwsa nga adunay basehan sa atong kasaysayan;

Apan dili lang ang Bangsamoro ang nanimuyo sa Mindanao tungod kay naa usab dinhi ang mga Lumad ug mga dumuduong mao nga angayan usab nilang irespeto ang kaugalingnan sa mga Katawhang Lumad, ang ilang tradisyunal nga pagdumala ug kustombre ug panag- iya sa ilang yutang kabilin lakip ang bahandi niini;

Angayan usab nga irespeto ug hatagan ug dakug bili ang mga tradisyunal na kasabutang pangkalinaw pinaagi sa Dyandi, Sapa, Tampuda hu Balagun, Pakang, ug Kandugo/Sandugo nga gibuhat ug nauyunan sa among katiguwangan sa Lumad ug sa mga Moro;

Taliwala niini nga sitwasyon, kami naguol ug nabalaka tungod sa mga musunod:

- Nga ang among yutang kabilin apil ang bahandi sa kinaiyahan niini giapil sa Bangsamoro Juridical Entity nga napasulod sa Memorandum of Agreement on Ancestral Domain;
- Pagpapas sa lumadnong pag-ila (identity) sama nga ang Lumad tawagon ug BangsaMoro nga posibleng mahimong hinugdan sa pagkadaut sa tradisyonal nga kustombre, pagtuo, pagdumala sa lumadnong pamaagi sa panginabuhi;
- Nga dili na mahatagan og saktong pagtagad sa panggamhanan ug National Commission on Indigenous Peoples (NCIP) ang pagpadali sa pagpatitulo sa yutang kabilin sa mga lumad ;
- Wala gilambigit ang kasaysayan sa Lumad sa Mindanao ug Palawan diha sa paghimo og palisiya nga nakaapekto sa among yutang kabilin;
- Walay pagtugot (free prior and informed consent) gikan sa mga Lumad kabahin sa paglista sa mga teritoryo nga malakip sa BJE.

Tungod niini, kami makusganun ug hugtanon nga nagarekomenda:

Alang sa GRP- MILF Peace Panels:

1. Isip pagrespeto sa among katungod diha sa among mga teritoryo ug sa mga kasabutang kalinaw tali sa among katiguwangan ug sa mga katiguwangan sa Moro, nga dili iapil ang among mga teritoryo diha sa Bangsamoro Juridical Entity (BJE) gawas sa mga tribong Teduray, Lambangian og Dulangan Manobo nga anaa nahisulod sa ARMM nga mahimong kabahin sa core area sa BJE;
2. Alang niining tulo ka tribo nga mahimong kabahin sa BJE angayan nga ilhun ang ilang kaugalingnan o lumadnong pagdumala, tradisyunal nga sistema sa hustisya (Guyudan og Timuay Justice and Governance), katungod sa ilang teritoryo og pagdumala o paggamit sa mga bahandi sulod niini.
3. Nga undangon na ang gyera ug mubalik sa panaghisgot alang sa kalinaw uban na ang mga Katawhang Lumad.

4. Magmugna og usa ka panel nga gilangkoban og mga tribal leaders ug representante sa mga lumad nga maoy mudala sa tingog sa mga Katawhang Lumad diha sa kasabutang pangkalinaw.
5. Klarohon ang konsepto sa pagdumala sulod sa Bangsamoro Juridical Entity tali sa mga yutang kabilin ug sistema sa pagdumala sa mga Lumad.

Para sa NCIP kami naga- sugyot nga:

1. Paspasan ang pag- delineate sa mga yutang kabilin;
2. Ipatuman gayud ang iyang responsibilidad sa pagpakusog ug pagpatunhay sa lumadnong kultura.

Para sa pangagamhan nga:

1. Magpahigayun og mga matinud- anon nga mga dayalogo og paghisgot- hisgot tali sa MILF ug mga katilingbang Lumad mahitungod sa ilang mga katungod;
2. Maglunsad og mga pagpasabot kabahin sa MOA- AD sa mga naapektohang katilingban;
3. Pagdumala sa ilang teritoryo ug mga bahandi niini ginamit ang ilang mga lumadnon nga pamaagi;
4. Dili angay tawagun Bangsamoro ang Katawhang Lumad sa Mindanao ug Palawan.

Isip Katawhang Lumad sa Mindanaw ug Palawan kami nagtahan nga palig- onon namo ang among panaghiusa diha sa pagpanalipod og pagpatunhay sa among katungod sa kaugalingong pagdumala inubanan sa malinawong pakigdait sa among mga igsoong Bangsamoro og Kristyano.

Gipirmahan sa Cagayan de Oro City karong August 27, 2008.